

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs IV. Vtrum Angeli cognoscant cogitationes cordium. artic. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

motu impediri possunt. Coniecturis tamen, specta-
ta complexione cuiusque harum causarum, si cor-
porea sint, spectatisque aliis circumstantiis concu-
rentibus, conicere possunt Angeli quid probabilius
sit euenturum. Hæc posterior pars conclusionis no-
tissima est, præsertim si habeatur ratio, tum acumi-
nis intellectus Angelorum quo naturas rerum opti-
mè penetrant, tum etiam diuturnæ experientiæ, qua
longo tempore quid in similibus euentibus soleat
vt plurimum euenire, sunt experti. Ex ea verò & ex
præcedente conelusione facile quibus intelliget,
quàm multa arte demonum prædici possint: solum
quippe excipimus à certa ipsorum cognitione fu-
tura, quæ à libero arbitrio, paucisque aliis causis ad
vnum minimè determinatis, proximè vel remotè
pendent, & præcisè quatenus ab eis pendent: & in
his adhuc, ex iudiciis, circumstantiisque concu-
rentibus, ob diuturnam experientiam, quam habent,
conicere optimè possunt, quid probabilius sit eu-
enturum. Vnde Damascenus 2. lib. fidei Orthodoxæ,
cap. 4. *Prædicunt, inquit, demones quandoque ea, quæ
longè futura sunt, perspicientes, quandoque verò con-
eientes, vnde, & pleraque mentiuntur: quibus non præ-
standa fides, & si sepe numero (ceu diximus) vera pro-
ferunt. Sciunt autem & Scripturæ. Omnis igitur præ-
dicitas ab ipsis excogitata est, &c.*

*Demonum
arte qua fu-
tura prædici
possint.*

Prior verò pars conclusionis non solum est re-
ceptissima, sed etiam est de fide: illa namque sola
sunt, quæ propriè sunt futura contingentia, vt pote
quæ ab omni fatali necessitate sunt libera, possunt-
que, spectato etiam ordine toto causarum vniuer-
si, euenire, & non euenire, vt ex dictis quaestione
14. articulo 13. est manifestum: cognoscere autem
futura contingentia propria virtute solius est
Dei, iuxta illud Isaia 41. *Annunciate quæ ventura
sunt in futurum, & sciemus, quia Dixi estis vos. Et cap.
49. Ego sum Deus, & non est similis mei, annuncians
ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondum facta
sunt.* Ratione etiam probatur, quoniam eiusmodi
contingentia non cognoscuntur ab Angelis esse fu-
tura in ipsismet: eò quòd nondum sint, possintque
re ipsa non esse: neque in causis, eò quòd cause in-
differentes sint, vt ex eis, vel eueniant, vel non eue-
niant: neque ex rationibus terminorum, eò quòd
neutrum extremum vendicat sibi alterum, sed in-
differentia sunt, vt vnum, vel conueniat, vel non
conueniat alteri: nec item erit indicare aliud, vnde
certò ab eis cognoscantur esse futura: ergo non co-
gnoscuntur ab Angelis, sed à solo Deo, qui ob alti-
tudinem ac eminentiam suæ scientiæ, certò illa co-
gnoscit certitudine proveniente, non ex re ipsa co-
gnita, sed ex altitudine & perfectione diuinæ cog-
nitionis, vt quaest. 14. artic. 13. explicatum est.

ARTICVLVS IV.

Virum Angeli cognoscant cogitationes cordium.

*Sensus quaest.
explicatur.*

ICER, si vim nominis spectes, no-
mine cogitationum cordis, eæ intellectus
cogitationes intelligantur, quæ à va-
luntate imperantur: quaestio tamè vni-
uersum excitatur de operationibus tã
intellectus, quàm voluntatis, præsertim de liberis:
quamvis & de merè naturalibus, idem, quod de li-
beris, videatur etiam dicendum.

*Quoniam
Angeli ex
essentibus co-
gnoscant co-
gitationes
cordium.*

Conueniant omnes in prima conelusione, quam
D. Thomas statuit hoc loco, nempe non solum An-
gelos, sed & nos, posse per effectus cognoscere co-
gitationes & affectiones cordium. Aliquando qui-

Adem certò (vt Durandus in 2. dist. 8. q. 5. adnotauit)
quando videlicet effectus sunt tales, vt ex eis certò
colligantur cogitationes & affectus cordis: si nam-
que Angelus, aut homo conspiciat alium hominem
nullo alio eum impellente, currere, certò inde col-
liget & intelliget, eum velle currere. Aliquãdo verò
solum probabiliter, quando scilicet coniectura so-
lum est indicium probabile: quo pacto ex vultu,
pulsu, aliisque iudiciis, intelligitur saepe cogitatio,
aut effectus cordis. Tantòque plures cogitationes
& affectus intelliguntur ab Angelis, quàm à nobis,
eòque meliùs & subtiliùs, quòd plures magisque oc-
cultos effectus, quàm nos, cognoscunt, cum pro-
fundiori penetratione, & certiori illatione, per quã
meliùs inferunt & coniciunt cordium affectus &
cogitationes.

BTota controuersia est, vtrum Angeli suis viribus
naturalibus possint immediatè intueri cogitationes
intellectus nostri, & volitiones nostras, aliorumque
Angelorum: non secus ac immediatè possunt vide-
re substantiam animæ nostræ, & aliorum Angelorũ.
Scotus in dist. 9. q. 1. & 2. & in 4. dist. 10. q. 8. ad ter-
tium; Gabriel in 2. dist. 9. q. 2. & in canonem lect. 11.
Maior in 2. dist. 9. q. 3. Ockhamus & quidam alij, in
ea sunt sententia vt dicant, Angelos posse quidem
suis viribus naturalibus cognoscere cogitationes &
volitiones nostras, aliorumque Angelorum: eas ta-
men de facto non cognoscere, eò quòd id ita expe-
diens sit. Ea verò ratione eas non cognoscere, quòd
Deus subtrahat suum concursum generalem, ne in-
tellectionem earum eliciant: non secus ac subtra-
hendo similiter suum generalem concursum effe-
cit, vt ignis in fornace Babylonica non exureret tres
illos pueros, quos alioquin suapte natura combus-
sisset: *Quando verò, inquirunt, vnus Angelus suum
dirigit conceptum ad alium, aut ad alios, vt cum eis men-
taliter loquatur, tunc Deus concurrit cum eo, aut cum
eis concursu generali, vt inspiciant, agnoscantque conce-
ptum, qui ad eos per mentalem locutionem dirigitur: eò-
que ratione vnus Angelus loquitur cum alio, aut cum
aliis cum quibus vult loqui, ceteris non audientibus.*

*Scoti & alio-
rum opinio.*

DProbant hi Doctores suam sententiam. Primò,
quoniam cogitationes intellectus & volitiones, sunt
obiecta intelligibilia: eò quòd ens & intelligibile
recurrant: præterea existunt actu, nec minus viden-
tur proportionata intellectui cuiusuis Angeli, quàm
potentiæ quibus insunt, tanquam causis à quibus
emanant, nempe quàm intellectus & voluntas: cum
ergo quibus Angeli intuitiue cognoscat intelle-
ctum & voluntatem alterius, poterit etiam intelle-
ctiones & volitiones, quæ eis potentiis inhaerent,
intuitiue agnoscere, nisi Deus suum illis subtrahat
concursum vniuersalem.

*Probatum
Primò.*

ESecundo, vnus Angelus intuitiue cognoscit suas
intellectiones & volitiones: anima item nostra in-
tuitiue cognoscit suas intellectiones & volitiones:
sed intellectiones vnus Angeli, aut animæ, non mi-
nus proportionatæ sunt intellectui Angeli superio-
ris, quàm intellectui eius Angeli, aut animæ, in qua
sunt: eò quòd in quodcumque obiectu potest po-
tentia intellectiua inferior, possit superior, & quod-
cumque obiectum proportionatum est potentiæ in-
tellectiuae inferiori, sit etiam superiori: ergo vnus-
quisque Angelus, si Deus illi non subtrahat con-
cursum suum, poterit optimè intueri intellectiones
& volitiones animæ nostræ, & Angelus superior in-
tellectiones, & volitiones Angeli inferioris.

Secundò.

FTertiò, vel in vno Angelo est species intelligibi-
lis, qua aliquando possit intuitiue cognoscere intel-
lectiones & volitiones alterius, vel non. Si des hoc
secun-

Tertiò.

secun-

secundum: ergo nequam poterit eas intuituē cognoscere, ac proinde non poterit esse inter eos mutua intellectualis locutio: quandoquidem intellectualis auditio, ad quam intellectualis locutio ordinatur, & quam requirit, nihil aliud est, quam intuitus & perceptio conceptus seu cognitionis, quam Angelus, qui mente loquitur, dirigit ad eum, qui mente etiam audit. Si verò des primum: ergo statim ac intellectio, aut volitio fuerit in alio, intuebitur eam Angelus per speciem, quam in se habet: non secus ac per species aliarum rerum intuetur res alias statim ac illae sunt in rerum natura. Nec videtur satisfacere, quod D. Thomas, sectatorēque illius dicunt, nempe intellectus cogitationes ac volitiones, quae libero arbitrio subiacent, esse suapte natura occultas, quousque cogitans, aut volens per suam liberam voluntatem eas alteri manifestet. Hoc, inquam, non videtur satisfacere. Tum quia non videtur, quid efficiendo, quāve ratione voluntas cogitantis aut volentis eas in ipsismet manifestet, si suapte natura sunt occultae. Praefertim, cum obiectum, postquam actu existit, nō liberē, sed naturaliter concurrat ex parte sua cum potentia cognoscēte, vt percipiatur. Vnde sicut in potestate voluntatis non est, vt ignis, in competenti distantia ad calefaciendum constitutus, nō calefaciat: ita in potestate volentis, aut cogitantis non est, vt volitio aut cogitatio ipsius, postquam actu existit, vel percipiatur, vel nō percipiatur ab alieno intellectu: vt item percipiatur ab vno intellectu, & non ab aliis, vt D. Thomas, sectatorēque illius volunt. Tum vel maximē, quoniam sicut cogitationes intellectus libero subiacent arbitrio, ab eoque imperantur, sic etiā eidem subiacent, ab eoque imperantur actus externi, vt ambulatio: actum verò externum subiacere libero arbitrio, non tollit quin ab Angelo, eo ipso quod actu existit, percipiatur: quare neque tollit, quominus intellectus cogitationes similiter cognoscantur. Neque refert has esse spirituales, illos verò corporeos: quippe cum Angeli substantias spirituales, potentias item spirituales in eis existentes percipiant. Praeterea motus locales Angelorum res spirituales sunt, libero Angelorum arbitrio subiacentes, vt quaest. 53. ostendimus: & tamen ab aliis Angelis, eo ipso quod in rerum natura sunt, percipiuntur. Adde, libertatem eximere quidem actum liberum à coactione ac necessitate naturae, vt praecuratur: non verò vt cognoscatur eo ipso, quod est in rerum natura: quippe cum libertas coactioni ac necessitati naturae, comparatione causa, à qua producit, opponatur: non verò cognitioni.

2. Conclus.
Angeli non
cognoscunt
cogitationes
aliorum An-
gelorum, nec
hominum.

Quaestionem diriment sequentes conclusiones. Prima, Angeli de facto, neque cordis nostri cogitationes & affectiones, neque aliorum Angelorum intelligunt. Haec est communis, & contrarium pugnat aperte cum Scriptura sacra. Probatum ex illo 2. Paralip. 6. & 3. Reg. 8. *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Hierem. 17. *Prasum est cor hominis, & in scrutabile, quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam.* Tob. 6. *Ecce in celo testis meus, & conscius meus in excelsis.* Sapient. 1. *Renum testis est Deus, & cordis scrutator est verus.* Act. 1. *Tu Domine, qui corda nostri omnium.* Ad Hebr. 4. *Discretor est cogitationum, & intentionum cordis.* 1. ad Corinth. 14. *Si omnes propberent, intret autem quis infidelis, vel idiora, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta sunt: & in a cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians, quod verè Deus in nobis sit.* Vbi manifestè docet Paulus, reuelationem secretorum

A cordis à solo Deo, qui solus propria virtute corda hominum nouit, euenire posse. Vnde de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 80. rectè dicitur: *Internas cogitationes diabolum non videre, certū sumus, sed motibus eas corporis ab illo, & affectionem indicis colligi experimento didicimus. Secreta cordis ille solus nouit, ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Haec ibi. Meritò etiam ex eisdem testimoniis colligunt sancti Patres, cognoscere cogitationes cordis esse iudicium manifestū diuinitatis, indeque Christum fati se esse verum Deum, vt ipse asserbat, comprobasse, quod Pharisaeorum cogitationes perciperet, & manifestaret. Ita Chrysostomus homil. 30. in Matth. Hieronymus in illud Matth. *Sciens cogitationes eorum.* Ambros. 5. lib. in Luc. cap. 2. & in illud 1. ad Corinth. 2. *Quis hominum scit que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita & que Dei sunt, nemo cognoscat nisi Spiritus Dei.* Et in oratione de obitu Theodosij, Cyrillus lib. 2. in Ioannis Euangelium, cap. 37. Beda lib. 2. in Luc. cap. 17. & Origenes, aut quicumque alius eius operis autor, in illud Iob 1. *Circum uerum.* Cauenda est ergo Durandi opinio in dist. 8. q. 4. asserentis, defendi posse, Angelos cognoscere cogitationes cordis praesentes, non tamen futuras: atque hoc solum esse Dei proprium, quod nō solum praesentes, sed etiam praeteritas, futuras, & possibiles cognoscit.

Secunda conclusio. Consonantius Scripturis sanctis, atque adeo probabilius multo existimo, Angelos suis viribus naturalibus cognoscere non posse cogitationes, & affectiones cordis. Haec est D. Thomas, & Caietani hoc loco, D. Bonauenturae in 2. dist. 8. quaest. vltima. Richardi ibidem artic. 2. q. 4. Gregorij dist. 9. q. 1. Capreoli dist. 8. q. 1. & complurium aliorum. Probatur potest primò, quoniam vt ostensum est, communis vox Ecclesiae & Sanctorum dicit, solum Deum esse scrutatorem cordium, quam ex testimoniis citatis colligunt: si autem Angeli suapte natura essent etiam scrutatores cordium, ideòque solum illa de facto non scrutarentur, quòd Deus suum concursum generalem supernaturaliter illis subtraheret, utique non solum Deus sic absolveret, vt à Sanctis & Scripturis dicitur, esset appellandus cordium scrutator.

Secundò, Sancti viri ex eo quòd Christus Matth. 9. Luc. 5. & aliis saepe cognouit & aperuerit hominum cogitationes, colligunt ipsius diuinitatem: posseque colligi innuit satis aperte Paulus testimonio illo 1. ad Corinth. 14. citato: si autem demones suapte natura eas etiam possent cognoscere, sanè non rectè inde colligeretur: ergo Angeli suapte natura cognoscere nequeunt cogitationes cordium. Tertio, nulla species priuatur vt plurimum à Deo optimo maximo operatione sibi naturali: esto ratio per miraculum destituta aliquando, vt ignis olim in fornace Babylonica ne exureret tres illos pueros. Vnde Augustinus 7. de ciuitate Dei, cap. 3. *Sic, inquit, Deus administrat omnia qua creauit, ut etiam ipsa proprios exercere, & agere motus sinat.* Et lib. 5. contra Iulianum: *Neque Deus, inquit, ita naturam creaturæ leges auferat, quas dedit motibus cuiusque naturae: ergo cognoscere cogitationes & affectiones cordium, non est Angelis naturale, sed supernaturale: aliquando Deus non solum speciem infimam, sed genus etiam integrum Angelorum de facto priuaret operatione sibi naturaliter debita. Quarto, nō solum demones de facto ignorant cogitationes, & affectus cordis nostri, sed etiam Angeli boni: aliis non diceretur 1. Paralip. 6. *Solum Deum cognoscere corda filiorum hominum: sed licet reddi possit ratio, quare Deus da-**

monibus denegat cognitionem cogitationum, & affectuum cordis nostri, ipsi alioquin naturalem, ne scilicet vehementius & grauius nobis insidiantur, si nouerint statum conscientiae nostrae: nulla tamen reddi potest rationalis ratio, cur eandem Angelis, sanctis denegat. Cum ergo Deus, nec sui concursum vniuersale subtrahat, nec ceteras naturales leges infringere soleat, nisi rationabilissima maximaque aliqua de causa efficiatur profectò, vt naturale Angelis non sit cogitationes & affectus cordis nostri cognoscere.

Fateor, iuxta Scoti & aliorum opinionem, multò facilius & melius posse explicari quo modo Angeli inter se mente loquantur, quam iuxta hanc nostram, de qua re inferius suo loco est dicendum. Fateor item iuxta hanc nostram opinionem, esse difficile rationem reddere, quare potius cogitationes & affectiones cordis suapte natura Angelos lateant, quam ex substantiae & potentiae spirituales, quibus insunt: tamen propter rationes, quibus secundam conclusionem confirmauimus, & quòd consonantius id sit Scripturis sacris, adhaerendum potius puro opinioni, quam sequimur. Neque mirum alicui videri debet, si in rebus ad eò à sensibus & experientia nostra semotis, nostram aliquando profiteamur ignorantiam, aut non tam exactas, quam in aliis rebus, rationes afferamus. Vt enim Aristoteles 1. Ethicorum, cap. 3. prudenter docuit, *eruditus est, euentus exactam in vnoquoque genere explanationem requirere, quatenus pati rei ipsius natura potest.*

Iuxta opinionem ergo D. Thomae, asserentis Angelos non accipere species à rebus, sed eos per species infusas intelligere, non alia mihi commodior occurrit ratio, quare cogitationes & affectiones cordis nostri, aliorumque Angelorum, suapte natura noticiam eorum intuitiuam fugiant, quam quia non acceperunt species earum à Deo, idque propterea quòd ordo naturalis (vt supra ostensum est) postulat, vt earum tantum rerum infusas infundantur, quarum ipsi per seipsos non possunt acquirere cognitionem, & quarum ordo ipse, optimaque constitutio vniuersi postulat, vt per species à Deo infusas intelligant: quare quia Angeli propriarum cogitationum & volitionum quasi per experientiam, sine infusione aliarum ad id specierum, habent cognitionem: non secus ac nos, sine vllis aliis speciebus ab speciebus obiectorum, quasi per experientiam cognoscimus cogitationes, ac volitiones nostras (experitur enim quibus nostrum se intelligere, quando intelligit, & se velle, quando vult) Angeli verò ex propriis intelligentionibus & volitionibus conicere poterant similes intelligentiones & volitiones in aliis noticia abstractiva (non secus ac nos ex nostra conicimus similes in aliis) idque quando eis manifestarentur signis aliquibus per liberum arbitrium aliorum factis, vel ipsi intuerentur indicia earum: & insuper ordo, & constitutio optima vniuersi postulabat, vt cogitationes cordis cuiusque intellectualis, ac liberae creaturae essent aliis occultae, nisi quatenus ipsa locutione vellent eas manifestare: inde est, vt data eis non fuerint species intuitiuae representantes cogitationes & volitiones cordium, & nostras, & aliorum Angelorum. Haec dilucidiora fient ex iis quae statim subiungam, dum exposuero, quid dici possit iuxta eorum sententiam qui arbitrantur, Angelos accipere species à rebus.

Iuxta haec igitur dicendum est, tam illuminationes, quibus Angeli superiores illuminant inferiores, quam mutuas locutiones, quas inter se conferunt, fieri per signa externa, nutritive externae: spirituales tamen, quos modis nobis occultis sibi inuicem

A poterunt multò melius exhibere, quam nos, dum verbis, aut nutibus inter nos loquimur. Dicendum praeterea est, Angelos numquam habere intuitiuos conceptus volitionum, aut cogitationum aliorum Angelorum, qui cum ipsis loquuntur, aut à quibus illuminantur: posse tamen habere intuitiuos conceptus earum rerum, de quibus illuminantur, aut de quibus alij cum eis loquuntur, pro qualitate rerum, de quibus inter eos agitur. Sicut enim inter nos, discipulus habere nequit intuitiuum conceptum cognitionis magistri: potest tamen eum habere de rebus, de quibus à magistro eruditur, modò illa intuitiuum conceptum patiantur: sic etiam in Angelis, licet vnus habere non possit intuitiuum conceptum de conceptu alterius, à quo illuminatur, vel qui cum ipso loquitur: habere tamen illum potest de re, de qua illuminatur, aut de qua alius cum ipso loquitur, si talis res eum ferat. Quòd si eum non patiantur, eò quòd res sit futurum contingens, aut cogitatio alicuius hominis, habebit solum conceptum abstractiuum.

Nemo autem arbitretur nos rationem, quam data opinione D. Thomae, & aliorum qui arbitrantur Angelos non accipere species à rebus, reddidimus haecenus, quare cogitationes cordis sint suapte natura Angelis occultae, existimare esse de mente D. Thomae: longè enim aliter philosophatur D. Thomas hac de re. Arbitratur namque, dum Angeli inuicem loquuntur, vnusve illuminat alium, eum, qui mente audit, aut illuminatur, cognoscere intuitiuè conceptus, seu locutionem mentis, qua alius cum ipso loquitur: conceptusque & volitiones, tam nostras, quam Angelorum, esse solum suapte natura aliis Angelis ignotas, interim dum is, cuius sunt, non dirigit illas in alium, quo cum vult loqui: per liberam autem solum volitionem ac directionem earum in alium, abique alio signo aut nutu, vult illa esse naturaliter nota, ab eo tantum ad quem dirigitur: non verò ab aliis: etsi tunc cognoscibilia conceptu intuitiuo. Quae sanè difficillima sunt intellectu, nec nobis vera videntur, propter argumenta, quae supra pro opinione Scoti proposuimus, & propter ea quae, dum de locutione Angelorum erit sermo, dicemus.

Sunt nonnulli ex sectatoribus D. Thomae, qui ea ratione arbitrantur cogitationes cordis ignotas esse Angelis, quòd Angeli à principio non acceperint species earum. *At vero,* inquit, *quando vnus Angelus suas cogitationes dirigit in alium, vultque illas esse illi notas, Deus in vniuersis denuò species earum illi, ad quem dirigitur, & quo cum ille alius vult loqui: eaque ratione ille solus, & non alij, illas percipit, notitia intuitiuam.* Sententia haec modum explicat, quo vnus Angelus pro suo arbitrio loqui possit mente cum alio, aut aliis, ceteris non audientibus. Non tamen credo eam esse de mente D. Thomae, qui meo iudicio arbitrat, Deum à principio infudisse Angelis species omnium rerum, quas successu temporis possent intuitiuè cognoscere. Praeterea, iuxta hanc sententiam non esset dicturus D. Thomas, id eò cogitationes cordis esse Angelis occultas, quia subiacent libero arbitrio eius, cuius sunt, fierique manifestas per hoc quod is, cuius sunt, vult eas esse alteri manifestas: sed dicturus esset, esse suapte natura occultas, quia Deus non infudit species earum: fieri verò naturaliter manifestas, quando Deus temporis successu infudit earum species: easque, quasi lege naturali, infudere iis tantum, quibus Angelus, cuius sunt, vult esse manifestas. Praeterea, praeterquam quòd incredibile videatur, Deum eam legem ita statuisse, etsi tunc tam frequenter paratum ad infundendas

Angeli non habent intuitiuam cogitationem erudit.

Opinio D. Thomae de locutione Angelorum.

Sectatorum D. Thomae opinio.

Impugnatur.

Angeli cur naturaliter cognoscere non possint eorum cogitationes.

Angelorum locutiones & illuminationes fieri per signa externa.

tot species, pro arbitrio singulorum Angelorum, qui vno, aut altero tempore cum his, aut cum illis vellent loqui: esset multiplicare in Angelis innumeras species infusas singulorum conceptuum ac volitionum, quas alii vellent manifestare. Præterea id non esset cogitationes cordis esse suapte natura Angelis occultas, sed Deum non infundendo à principio species, illas occultasse: successu verò temporis eas infusione specierum manifestare: quod nescio quàm consonum sit Scripturis sanctis, ac dictis Patrum.

Quid dicendum iuxta eorum sententiam qui dicunt angelos accipere à vobis species.

Iuxta eorum verò sententiam, qui arbitrantur Angelos intelligere per species acceptas à rebus, non aliud dicendum occurrit, nisi intellectiones & volitiones, tam nostras, quàm Angelorum, eius videri esse naturæ, ut non ab aliis per experientiam & suo modo intuitivè percipiuntur, quàm ab iis, qui eas eliciunt. Cuius rei hæc est ratio. Quia vno duorum modorum videntur percipi per experientiam. Primum, per ipsammet, quasi primariò sint perceptiones suorum obiectorum, & consequenter ipsarummet: ita videlicet, ut quemadmodum existentia rei creatæ, efficiendo formaliter existere rem, cuius est existentia, facit se ipsam existere existitque se ipsa, sine alia existentia superaddita: sic quoque visio, verbi gratia, coloris, efficiendo formaliter potentiam visivam videre colorem, cuius est visio, & perceptio tamquam obiecti, eo ipso quòd eandem potentiam informat, estque actus vitalis illius, se ipsa, absque alia notitia, facit eandem potentiam experiri ipsammet visionem, quam in se habet, ac vitaliter dicit. Quius enim nostrum, percipiendo quodcumque obiectum, videtur, in se ipso per experimētum comprehendere, quòd per eandem potentiam percipit ipsam notitiam, qua percipit obiectum, absque aliqua alia cognitione, per hoc solum quòd vitaliter eam elicit, habetque sibi formaliter insidentem. Itaque duobus modis potentia cognoscitiva percipit, aut experitur aliquid. Vno modo, tamquam obiectum perceptionis & cognitionis: & hac ratione potentia visiva solum percipit obiectum coloratum aut lucidum: quo proinde modo non percipit suam visionem, quæ ut nec colorata, nec lucida est, ita nec cadit sub visivam potentiam tamquam obiectum actus videndi. Atque in hoc sensu negat Aristoteles 3, de Anima cap. 2. & in libro de somno & vigilia cap. 2. visum videre suam visionem. Alio modo potentia cognoscitiva quasi percipit & experitur aliquid, tamquam perceptionem ipsam & cognitionem: & ad hoc non indiget actu cognoscendi superaddito, quo illud cognoscat: quia percipit & experitur illud ipsum in se habendo, atque in se vitaliter producendo. Secundo modo cognitiones percipiuntur quasi per experientiam à potentiis, per notitias, quas de eis formant, & hoc modo sensus exterior non percipit suam sensationem, ut visus non percipit suam visionem, ut vult Aristoteles locis citatis: sed sensus communis percipit sensationes externas: & inter potentias organicas, ut nulla potest reflectere supra se ipsam, sic nulla suam hoc modo cognitionem percipit: sed id pertinet semper ad potentiam superiorem. Intellectus verò, quia reflectere potest supra se ipsum, eò quòd sit potentia spiritualis, percipere potest per distinctam notitiam suam intellectionem. Potentia ergo superior non percipit cognitionem potentie inferioris, ut sensus communis visionem, nisi per speciem à notitia visiva obiecti transmissam per nervuum opticum in sensum communem: vna tamen atque eadem species repræsentat sensui communi

A intuitivè obiectum visu perceptum, & cognitionem, qua illud percipit, ac proinde mediante illa eadem specie sensus communis, & apprehendit intuitivè obiectum per potentiam videndi perceptum, & visionem, qua à facultate videndi fuit perceptum: sicut enim species infervens ad memoriam, quia resultat ex notitia obiecti antea cognititi, non solum repræsentat obiectum ipsum, sed etiam cognitionem, qua cognitum fuit: repræsentatur namque illud, ut antea cognitum: & ideo est ratio non solum apprehendendi iterum obiectum, sed etiam apprehendendi illud, ut antea cognitum, ita quòd per concursum talis speciei redit simul in memoriam, tum obiectum antea cognitum, tum etiam cognitio, qua antea fuit cognitum, & vtriusque recordamur: sic quoque species illa transmissa in sensum communem, quia resultat ex notitia visiva obiecti, non solum est ratio sensui communi intuendi obiectum visu perceptum, sed etiam visionem, qua cognitum est: eòque modo potentia superior percipit directè actum & cognitionem potentie inferioris per speciem transmissam à notitia, & repræsentativam obiecti cognititi à potentia inferiori, utendoque illa ad perceptionem talis obiecti. Observandum est tamen, intellectum non videri percipere intuitivè suam cognitionem, nisi primo modo dumtaxat: notitia namque reflexa, quam de sua cognitione format, non videtur esse nisi abstractiva, quasi arguitivè ex eo, quod in se experitur, efformata.

Quia ergo cognitio suapte natura non videtur cognoscibilis intuitivè, nisi formando illam, aut per speciem notitiæ inferioris potentie in potentiam superiorem transmissam, qua repræsentat obiectum, ut cognitum à potentia inferiori residente in eodè supposito: efficitur, ut cognitionem vnius supposito, cognoscere intuitivè non possit naturaliter aliud suppositum, ac proinde, ut angeli naturaliter non possint intuitivè cognoscere cognitiones nostras, aliorumque angelorum. Hæc ratio vim etiam habet in opinione D. Thomæ, negantis species acquisitas in Angelis, & asserentis infusas. Cui hæc rationes non placuerint, quæ certè non videntur contemnenda, confugiat ad naturas rerum nobis in hæc vita occultas, vel aliam quarat: libenter enim meam hæc de re profiteor ignorantiam.

De volitionibus etiam idem videtur dicendum, eius videlicet esse naturæ, ut non cognoscantur intuitivè & per experientiam, nisi ab eis, à quibus eliciuntur vitaliter. Salvo autem meliori iudicio, puto, ex motibus seu actibus appetitus sensitivi in corde & hepate residentibus, derivari ad phantasiam residentem in capite species, quibus illos intuitivè & per experientiam cognoscit: ex tali verò cognitione remanere imaginem, & quasi vestigia quædam in thesauro memoriæ sensitivæ, quibus illorum postea recordamur. De volitionibus verò nostris, vel dicendum est, cum resident in spirituali potentia animæ, nempe in voluntate, nec ab intellectu distet, ipsammet sufficientes esse, ut concurrant in modum speciei intelligibilis cū intellectu, ut intellectus intuitivam notitiam earum eliciat, animæque, & homo per intellectum experiat, se habere illas in se ipso: quod magis placet, vel dicendum est, ab illis produci species in intellectum, quibus easdem intuitivè intelligit: quòd minus approbo. Ex notitia autem intuitiva & quasi experimentalis, quam intellectus de eis format, resultat in memoria intellectiva imago & quasi vestigium quoddam, quo postea anima recordatur se eas volitiones habuisse. Legit.

Lege hac de re August. 10. confessionum cap. 15. & 10. de Trinitate cap. 9. 10. & 11. & Dium Thomam infra quaestione 87. articulo 4. In Angelis dubitandum non est, ipsalmet volitiones concurrere in modum speciei intelligibilis cum intellectu Angeli, cuius sunt, vt eadem intuitiue intelligat.

Superest respondeamus ad argumenta, quibus probatur Angelos suis viribus naturalibus intueri posse intellectiones & volitiones nostras, caeterorumque Angelorum, nisi Deus suum subtrahat concursum vniuersalem.

Ad primum Scoti & aliorum.

Ad primum ergo, concesso antecedente (cogitationes namque cordis intelligi possunt abstractiue & intuitiue a quocumque intellectu eius supposito, in quo sunt, vt diximus: idque est satis, vt sint obiecta intelligibilia. Praterea non idcirco intelligi nequeunt intuitiue ab intellectu alterius supposito, quod improporionata illi sunt, sed ob causas, quas reddidimus) negada est consequentia. Potentiarum namque, in quibus cogitationes cordis sunt, dantur species intelligibiles in intellectibus aliorum Angelorum intuitiue eas representantes: ipsarum vero cogitationum non dantur, vt offensum est.

Ad 2.

Ad secundum, concessa maiori, & minori, neganda est consequentia. Non enim idcirco cognosci nequeunt intuitiue ab Angelo superiori, quod improporionatae sint intellectui illius: quandoquidem, si illi inessent, ab eoue essent vitaliter elicite, non minus eas intuitiue cognosceret, quam Angelus, aut anima in qua sunt: sed quia, ob rationes redditas, non dantur earum species intelligibiles, quibus ab alieno supposito intelligi intuitiue valeant.

Ad 3.

Ad tertium, quidquid Diuus Thomas, sectatorisque illius affirmare videantur, dicendum est, non dari species intelligibiles in Angelis, quibus aliquando intuitiue cognoscant cogitationes & volitiones aliorum Angelorum, vt dictum est. Vnde concedendum est, numquam posse eas intuitiue cognoscere. Neque inde sequitur, non posse dari inter Angelos locutionem per signa & nutus spirituales: ad id namque necessaria non est intuitiua cognitio conceptuum angelorum, qui loquuntur, sed praeter intuitiuum signorum perceptionem, sufficit perceptio rerum, de quibus per talia signa loquuntur, vt explicatum est. Ea vero, quae obiciuntur contra primum eorum, quae in argumento assumuntur, videntur sufficienter probare institutum.

corum malitia redemptio generis humani per mortem Christi, & alia bona impedirentur. Vnde daemones incarnationem, etiam postquam facta est, ignorauerunt. Etenim quando diabolus ad tentandum Christum in deserto accessit, ignorabat Christum esse Filium Dei, eiusque naturam non existere in suo proprio supposito.

Probat Scotus suam sententiam. Primum, quoniam omnia mysteria gratiae, quae ex tempore executioni sunt mandata, sunt entia creata: nullum vero ens creatum improporionem habet, vt, quando actu in reru natura exiit, intuitiue cognosci possit ab intellectu angelico: quod fit, vt, nisi Deus suum concursum generalem eis subtrahat, singuli Angeli omnia mysteria gratiae possint naturaliter intuitiue cognoscere, quando illa actu existunt.

Secundo, quonia si mysteria gratiae non possent naturaliter cognosci ab Angelis postquam facta sunt, ideò vel maxime esset, quod essent entia supernaturalia, ensque supernaturale cognosci naturaliter non possit: sed esse quippiam ens supernaturale, non tollit quin, postquam actu exiit, cognosci valeat naturaliter: ergo Angeli cognoscere possunt mysteria gratiae naturaliter. Minorem probat, quia ens non dicitur supernaturale comparatione causae cognoscentis, sed comparatione causae efficientis: illud quippe ens, quod produci nequit, nisi a causa supernaturali, dicitur ens supernaturale: quod fit, vt esse aliquid ens supernaturale, non tollat quin, quando actu existit, cognosci naturaliter possit a causa naturali.

Tertio, quoniam vnus Angelus beatus vider naturaliter actum beatificum alterius: qui tamen est supernaturalis. Quarto, Angeli naturaliter vident in sacramento altaris non esse substantiam panis, atque adeò accidentia esse ibi sine subiecto: ergo cognoscere possunt modum supernaturalem, quo accidentia illa existunt sine subiecto, nec non existentiam supernaturalem corporis Christi loco substantiae panis in sacramento altaris. Quinto possumus argumentari, Angeli naturaliter cognoscere poterant in humanitate Christi deesse propriam personalitatem, atque adeò naturam illam non esse in proprio supposito, idque esse supernaturale: cognoscebant praterea eam nullo modo existere posse in rerum natura nisi vel in proprio, vel in alieno supposito: ergo naturaliter cognoscebant vnitam esse alieno supposito diuino, atque adeò cognoscebant naturaliter mysterium supernaturale incarnationis.

Amplectenda est nihilominus Diui Thomae sententia, quae est probabilior. Ad cuius intelligentiam sciendum est, duobus modis dici aliquid supernaturale, vt quaestione 1. articulo 1. dictum est. Vno, per se, quia scilicet suapte natura aliter produci nequit, quam supernaturaliter, vt gratia, vnio hypostatica, & alia huiusmodi. Altero, per accidens, quia scilicet res ipsa producta de numero est earum, quae per causas naturales produci possunt, productur tamen supernaturaliter: huiusmodi est oculus restitutus caeco nato, vinum a Christo Domino in nuptiis factum, natura humana per resurrectionem reproducta, &c. Entia supernaturalia prioris generis vult Diuus Thomas cognosci non posse naturaliter a creaturis intellectu praeditis, etiam postquam talia entia facta sunt: quia sicut suapte natura excedunt facultatem naturae, vt producantur, sic quoque vt cognoscantur: eaque de causa affirmat, nec a nobis, nec ab Angelis cognosci posse intuitiue, nisi solum

Suadetur ab eode Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

D. Thomae sententia probabilior.

Duobus modis dici aliquid supernaturale.

Quae gratia mysteria cognoscere angelis nequeant natura viribus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Angeli cognoscant naturaliter mysteria gratiae.

DISPV TATIO I.

PRIMA conclusio Diui Thomae est. Angeli ex suis tantum naturalibus mysteria gratiae nequeunt agnoscere, non solum antequam fiant, vt est notissimum, eò quod sint de numero futurorum contingentium, quae ex libera voluntate Dei pendent, sed etiam postquam facta sunt.

D. Thomae conclusio.

Contrarium huius conclusionis asseuerat Scotus in 4. distin. 10. quaestione 8. dicens, omnes angelos ex suis naturalibus mysteria gratiae posse cognoscere, non quidem antequam fiant, sed postquam facta sunt. Angelis vero malis denegatum fuisse quaedam eorum agnoscere, Deo cum eis non concurrente ad eam cognitionem eliciendam, ne

Scoti contraria sententia.

Molina in D. Thom.

D d d super